

Az Üzemanyag Ellátó Központ helye és szerepe az MN üzemanyag-szolgálat rendszerében, az új szervezet alapvető feladatai

Nagy Zoltán ezredes

A Magyar Néphadsereg technikai és gazdálkodási rendszerének korszerűsítése kapcsán, a hadtáp fejlesztési irányelveinek megfelelően, az üzemanyag-szolgálat alárendeltségében strukturális módosítások váltak szükségessé, amelyek megteremtették a szolgálat béke- és háborús vezetése korszerűsítésének, a gazdálkodás hatékonysága növelésének, az ellátás további javításának, a döntési pontok differenciált meghatározásának, az átfedések és keresztezések kiiktatásának még hiányzó feltételeit.

A végrehajtás során biztosítani kellett az Üzemanyag-szolgálat Főnökség és a középirányító szerv feladatainak, felelősségének egyértelmű meghatározását, a feladatok differenciált, megfelelő szintre adását. A szervezeti módosítás kapcsán meg kellett valósítani, a központi akarat maradéktalan érvényre juttatása mellett, hogy a gazdasági jellegű kérdések eldöntése — az információáramlást figyelembe véve — a legmegfelelőbb szinten történjék.

Kiindulva az intenzív gazdálkodásból eredő feladatokból, az új szervezet hivatott az elemző tevékenység fokozásával, a népgazdaságban végbemenő változások katonai gazdálkodásra gyakorolt hatásának vizsgálatára, a katonai gazdálkodási tapasztalatok gyűjtésére, értékelésére, a szak-szolgálat felső vezetésére részére megfelelő információ biztosítására.

Az elmondottakból következően került sor az MN Üzemanyag Ellátó Központ (ÜEK) létrehozására az MN üzemanyag szolgálat főnök közvetlen alárendeltségében, mely a jogelődök: az Üzemanyag Átvételi Osztály és Laboratórium, az MN Üzemanyag Áruforgalmi Osztály egységes szervezetbe vont állományával, valamint új szervezeti elemek (fejlesztési osztály, pénzügyi, ellenőrző, számviteli alosztályok) állományával kezdte meg működését. Az ÜEK alárendeltségébe kerültek (szolgálatilag és szakmailag) a központ üzemanyagraktárak.

Az ÜEK létrehozásának legfontosabb tényezői

A központ létrehozása szükségszerűségének, céljának megfogalmazásakor a 35/73. (HK 4.) számú MNHF tájékoztatóból kell kiindulni:

„A seregtestek és csapatok, valamint a központ hadtápszervek kapcsolatának egyszerűsítése, a gazdálkodási tevékenység hatékonyságának növelése, a csapatok ellátásának további javítása, valamint a gépi adatfeldolgozáson alapuló egységes számviteli rendszer bevezetése érdekében” került felállításra az ÜEK.

1. Az MN hadtáp gazdálkodási rendjében az üzemanyag-szolgálat gazdálkodása sokat fejlődött, de nem jött létre az összhang a megnövekedett katonai követelményekkel, s szervezetenként korszerűtlen elemek, illetve a szükséges állomány hiánya fékezte a hatékonyabb tevékenység kibontakozását. Szükségszerűvé vált az ellentmondások feloldása, mivel ez elsősorban a felső vezetés szintjén feszítette leginkább a meglévő szervezeti kereteket.

Ismert, hogy a népgazdaságban bevezetésre került új gazdasági mechanizmust követően a szolgálat gazdálkodásában is előtérbe került a közgazdasági módszerek alkalmazása. S a szolgálatban — minden szinten — elterjedt és meghonosodott a közgazdasági szemléleti mód, és ez mozgató rugója lett a fejlődésnek. A korszerű gazdálkodási módszerek széles körű alkalmazása — elsősorban a felső szakmai vezetésben — szükségszerűvé tette a fokozott fenntartási igények kielégítésére és az anyagi-technikai szakfejlesztés megvalósítására megalapozott hosszú, közép- és rövidtávú tervek készítését. E követelmény mellett a szakmai felső vezetés nap, mint nap különböző középszintű részletkérdésekkel, operatív beszerzési, ellátási tevékenységgel, az alárendelt központ raktárakra vonatkozóan sorkatonai, kiképzési részletkérdésekkel stb. kellett szükségszerűen foglalkozzon.

Az operatív, középszintű feladatok rendszeres, kötelező megoldásának hátrányos következményeként jelentkezett, elsősorban a felső vezetésben az irányításra fordítható intenzív munkának szűk keresztmetszete következtében, a tervezésre és elemzésre fordítható idő elégtelensége, a rendszeres ellenőrzésekről, a gazdasági elemző tevékenység egyes területeiről történő kényszerű lemondás.

A fentiekből következik, hogy az ellentmondások feloldásához elsősorban a felső tagozatban a feladatok differenciálására volt szükség, amely részben strukturális változásokkal volt biztosítható, részben pedig a gazdasági vezetés további korszerűsítése és szilárdítása tette szükségessé bizonyos feladatkörök szétválasztását, s a végrehajtás feltételeinek megfelelő szervezet létrehozását.

A központ megalakulásával alapvetően biztosítható az üzemanyag-gazdálkodással és ellátással kapcsolatos operatív feladatok középirányító szintű szervezése és végrehajtása, az alárendelt központ raktárak napi katonai és szakmai tevékenységének irányítása.

Az új szervezet közbeiktatásával a szolgálat felső vezetése erejét, energiáját elsősorban az elvi irányításra, a hosszú, közép- és rövidtávú elgondolások kialakítására képes koncentrálni.

A szolgálat főnökség alapvetően az ellátó központ útján vezeti a központ üzemanyagraktárakat, valamint elvi irányítása alapján a csapatok operatív ellátása a központi akarat maradéktalan érvényrejtetése mellett megvalósítható.

2. A központ létrehozása előtt a szolgálat középírányító tevékenységének egyes elemei külön-külön, önálló osztályként, a szolgálat főnökség vezetése alatt alapvetően már meg voltak. Ilyen szervezetként működött az áruforgalmi osztály és az átvételi osztály és laboratórium.

A helyzetet azonban bonyolította és nehezítette, hogy a szolgálat felső vezetése szintjén és a nevezett középírányító szerveknél, éppen a felelősség és kötelezettségek nem kellő elhatároltsága miatt, a fennálló jogviszonyok következményeként, megfelelő jog- és hatáskör hiányában, bizonyos gazdasági és katonai kérdésekben elkerülhetetlenül párhuzamos tevékenység folyt.

A hadsereg fejlődése és a gazdasági követelmények mindinkább előtérbe helyezték az önálló középírányító jellegű szervezetek tevékenységének egységes elvek alapján történő fokozottabb összehangolását. Azonban éppen a nevezett szervezetek eddigi önállósága fékezte a hatékonyabb, koordinált tevékenység kibontakozását, ugyanakkor a felső vezetés túlzott megterheltsége miatt, a közös kapcsolódó tevékenység célszerű összehangolása nem mindig a kívánt eredményességgel valósult meg.

A fentiek alapján elengedhetetlenül szükségessé vált egy önálló, teljes jogú középírányító szervezet létrehozása, amely biztosítja az önálló jogelődök tevékenységének egységes vezetését, a feladatok gazdasági és katonai követelmények szerinti legmegfelelőbb összehangolt végrehajtását.

3. Közismert — különösen szakmai berkekben — az a tény is, hogy az utóbbi évtizedben a hadsereg általános technikai fejlődési ütemének megfelelően az üzemanyag-szolgálat technikai színvonala is ugrásszerűen fejlődött. Mind több korszerű és egyenként is nagy értékű üzemanyag-technikai eszköz került a végrehajtás különböző szintű tagozataiba.

A szaktechnika mennyiségi és minőségi fejlődésének természetes következményeként jelentkezett ezen nagyértékű eszközök biztosításából eredő koordinációs tevékenység volumenének megnövekedése, a szükséges statisztikai, elemző felmérések elvégzése, és a folyamatos karbantartás megszervezése, valamint a rendszerbe kerülő eszközök állagának megóvása és fenntartása, a javítások feszes megszervezése, és az alkatrész-ellátás tervszerű, folyamatos biztosítása.

Ezen megnövekedett, nagyfontosságú feladatok megoldása, mind a tervezést és szervezést, mind a végrehajtást illetően — más szervezetek híján — eddig alapvetően a szolgálat felső vezetésére hárult.

A központ létrehozásával ma már adottak a feltételek, a kapcsolatos vezetési és végrehajtási tevékenység szétválasztására, a jogkör és felelősség következetes érvényesítése, megosztása útján.

4. A szolgálat felső vezetésének szintjén az alárendelt központ raktárak és a HM közvetlen csapatok szakmai, gazdasági ellenőrzésének nem voltak meg a legszükségesebb szervezeti feltételei. Így a vezetés ellenőrző funkciója nem érvényesült kellő következetességgel, gyakorisággal és eredményességgel. Közismert, hogy az utóbbi években éppen a korszerűbb, önállóbb gazdálkodási lehetőségek következményeként fokozott szerepe van nemcsak a szakmai, hanem gazdasági ellenőrzésnek is.

A szakmai, gazdasági ellenőrzés szerepét, fontosságát a szolgálat alapvető feladata és tevékenységi köre különösen megnövelte.

A központ létrehozásával, az ellenőrző és a pénzügyi alosztály megfelelő szervezeti feltételeket biztosít a szükséges ellenőrzési feladatok végrehajtásához.

Ilyenek:

— a közvetlenül alárendelt központ raktárak katonai, gazdasági, szakmai tevékenységének átfogó ellenőrzése;

— a HM közvetlen csapatok rendszeres, tervszerű szakmai, gazdasági ellenőrzése;

— a központilag elrendelt szakmai és más jellegű ellenőrzési feladatok végrehajtása.

5. A néphadsereg technikai fejlesztésével összhangban, a kiképzési követelményeknek megfelelően az utóbbi tíz esztendőben folyamatosan növekedett a felhasznált üzemanyagok mennyisége és szortimentje.

A felhasználásra kerülő üzemanyag mennyiségi növekedésével együtt járnak a csapat- és központi tárolóter és készletgazdálkodással kapcsolatos gondjaink. Közismert, hogy a tárolókapacitás fejlesztése — hitelfedezet hiányában — nem alakult kedvezően, a megnövekedett hajtóanyag-, kenőanyag-felhasználáshoz viszonyítva. Az üzemanyag-szállítások terén fennálló nehézségek az országos tartályvagon-park szűk kapacitása következtében, növekedtek a szállítások szervezésével kapcsolatos feladatok. A nagy tömegű üzemanyag-forgalom zavartalan lebonyolítása, a központ tárolóknál a fogadási és kiadási lehetőségek korlátozottsága jelentős koordinációs feladatot jelent úgy a belföldi, mint az importáló külkereskedelmi vállalat és szakszolgálatunk között.

A megnövekedett üzemanyag-forgalomból következő tárolási, kiadási, szállítási feladatok végrehajtása, a csapatok zavartalan ellátása, a tároló és kiadó rendszerek fejlesztése és fenntartása, csak jól szervezett, közvetlen operatív irányítással biztosítható. E feladat sikeres végrehajtása az üzemanyag-szolgálat felső vezetésében a más jellegű feladatok mellett nagy megterhelést jelentett. A központ létrehozásával adottak a szervezeti feltételek a megnövekedett üzemanyag-felhasználással járó, kapcsolódó középírányítási hatáskörbe tartozó operatív feladatok végrehajtására.

Az ellátó központ, az alárendelt központ üzemanyag-raktárak adott lehetőségeit figyelembe véve, közvetlenül szervezi, irányítja a raktárak gazdálkodási tevékenységét a tároló kapacitás leggazdaságosabb kihasználását, a legeredményesebb ki- és betárolási technológia alkalmazását.

Ezen túlmenően, a jövőben a felső szakmai vezetés követelményeinek megfelelően az ellátó központ feladata a központ üzemanyagraktár üzemanyag-tároló és -töltő berendezéseinek tervszerű rekonstrukciós javaslatának elkészítése, belső raktári tevékenysége korszerűsítése, valamint a szükséges automatizálási lehetőségek feltárása, az anyagmozgatás és tárolás korszerűsítése terén a kutatási feladatok végrehajtása.

6. A gazdasági tényezőkön túl, a szolgálat vezetési és szervezeti struktúrája fejlesztésének alapját mindenekelőtt a háborús követelmények képezik az MN hadtáp összfeladatának megfelelően. Az állandó készenlét időszakában természetesen nem hagyhatók figyelmen kívül a népgazdaságban az új gazdasági mechanizmust követően kialakult rendszerbe

főrtendő beilleszkedés, ugyanakkor a hadsereg fejlesztésével és fenntartásával kapcsolatos gazdasági feladatok ellátása során érvényesülni kell a honvédelmi érdekeknek.

Az ellátó központ létrehozásával a fenti összetett igények és követelmények megvalósításának feltételei is megvannak.

— Az ellátó központ — már az állandó készenlét időszakában — fő bázisát jelenti a tábori hadtápfőnökség és alárendelt szervei üzemanyag-szolgáltatának. Háborús felkészülésének egyik fő iránya a TH tagozat szakfeladatainak megismerése, az elvonuló csapatok háborús szakanyag biztosításának, ellátásának, szervezési kérdéseinek tanulmányozása.

— Az ellátó központ az alapfeladatnak megfelelően már az állandó készenlét időszakában felkészül a hátországi csapatok, nem elvonuló seeregtestek háborús ellátásában, a feladat szervezésében való aktív közreműködésre.

— A szolgálat főnökség követelményei alapján az alárendelt központ üzemanyagraktárak háborús felkészítésére vonatkozó felelősség és jogkör szintén a kívánatos középirányító szinten jelentkezik.

A központ üzemanyagraktár háborús felkészítése igen összetett komplex, idő- és munkaigényes tevékenység, amely megköveteli:

— A HKSZ tervek megalapozottságát, folyamatos pontosítását és a szükséges magas szintű begyakorlottságot. Az „M”, valamint a HKSZ tevékenység egységes irányítását, vezetését, a végrehajtás minden körülmények közötti biztosítását.

— A felállításra kerülő tábori üzemanyagraktárak és tábori hadtáptagozatú szervezetek létrehozásával, megalakításával kapcsolatos tevékenység feszes megszervezését, a feladatok végrehajtására való felkészülést.

7. A szervezeti változást megelőzően a nagyszámú információ a szolgálat főnökségre került, az adatok előzetes megszurására és kiválasztására nem volt lehetőség. Az ÜEK felállításával biztosítva van, hogy a tömeges, szerteágazó információ helyett olyan rendszer alakuljon ki, amely lehetővé teszi, hogy a közép- és felsőszintű vezetésre olyan differenciált információ érkezzen, amely az adott szinten a vezetési tevékenységhez elengedhetlenül szükséges. Kielégíti a szolgálat felső vezetésének speciális igényeit, s ugyanakkor a felesleges, új vagy lényeges ismeretet nem nyújtó információ nem köt le szükségtelenül energiát. A létrehozott kommunikációs struktúra lehetővé teszi a meghatározott rend szerinti elemzést, értékelést és szelektálást is.

A fentiekben felsorolt, kiemelt, lényeges tényezők is bizonyítják, hogy a szakmai, gazdasági vezetés és irányítás hatékonyságának fokozását milyen pozitívan segítette elő az ellátó központ, mint középirányító szerv létrehozása, a vezető és végrehajtó funkciók szétválasztása.

Az MN ÜEK főbb tevékenységi köre, alapvető feladatai

A központ tevékenységi körét és alapvető feladatait az MNHF tájékoztatója az alábbiakban foglalja össze:

„Az ellátó központok végzik — a követelmények és a gazdasági szabályozók figyelembevételével — a gazdálkodás központi irányelveinek megfelelő középszintű bonyolítását, a csapatok béke és szakanyag ellátását, ugyanakkor közvetlenül reagálnak a piaci mechanizmusra, eleven kapcsolatot valósítanak meg a gyártó és készletező vállalatokkal...”

A fenti feladatok végrehajtásához az ÜEK rendelkezik anyag- és áruforgalmi, fejlesztési, átvételi osztállyal, valamint ellenőrzési, pénzügyi és számviteli alosztállyal.

Az ellátó központ tevékenységi körébe az alábbi főbb feladatcsoportok tartoznak:

a) A szolgálat főnökség követelményei alapján az ellátó központ és az alárendelt központ üzemanyagraktárak állományának a háborús tevékenységre történő felkészítése, a harcckészültségi feladatok végrehajtása, a katonai és szakmai kiképzés szervezése, irányítása, ellenőrzése.

b) Az MN szakanyag gazdálkodási, háborús anyagbiztosítási tevékenységekkel kapcsolatos középszintű feladatok:

— a különböző hazai és import üzemanyagok, vegyi- és karbantartó anyagok, a megfelelő tároló- és technikai eszközök biztosítása; a tárolótelepek bővítésével, javításával, rekonstrukciójával kapcsolatos munkálatok kiviteleztetése;

— a beszerzett üzemanyagok és technikai eszközök terv szerinti elosztása, terítése, a szakanyagellátás és -szállítás, raktár- és készletgazdálkodás középszintű szervezése, irányítása;

— olyan termékek esetében, amelyeknél a gyártó nincs monopolhelyzetben, piacutatás végrehajtása, versenytárgyalás megtartása.

c) A szakanyag-fejlesztés terén:

— a meghatározott követelmények és a műszaki fejlesztési terv alapján, az ipari lehetőségekkel összhangban, az üzemanyagok, technikai eszközök, vizsgálati módszerek fejlesztése;

— a szakanyagok kísérleti munkáinak, új eszközök csapatpróbáinak szervezése, irányítása, rendszeresítési eljárás lefolytatása;

— közreműködés az ágazati és országos szabványok kidolgozásában, részvétel a megfelelő szintű újítási tevékenységben, a szolgálatban a tűzrendészet területén a felügyeleti és szervezési feladatok ellátása.

d) A szaktechnikai eszközök és üzemanyagok mennyiségi és minőségi átvétele. Ennek kapcsán a gyártásközi ellenőrzés végrehajtása, honvédségi követelmények érvényesítése, a szabványok betartása. Végzi a hatáskörébe tartozó selejtítéseket. Végrehajtja az előírt laboratóriumi vizsgálatokat.

e) A jóváhagyott tervek alapján végrehajtja az alárendelt központ raktárak komplex, katonai, anyagi és pénzügyi ellenőrzését, a HM közvetlen alakulatok szakanyag-gazdálkodásának ellenőrzését. Részt vesz a különböző bizottsági ellenőrzések végrehajtásában. A tapasztalatok elem-

zése és feldolgozása után javaslattal él a gazdálkodás fejlesztésére, szabályok módosítására.

f) Számviteli tevékenység során biztosítja a felső vezetésnek és az ÜEK-nek az információs adatok gyűjtését, feldolgozását.

Összehangolja az adatszolgáltatást, a központ raktárak tevékenységét, javaslatot tesz a tapasztalatok alapján a szükséges korszerűsítésre. Vezeti az értéknilyvántartást, könyveli a kiutalási norma és tartalékok változásait.

Rendszerezi, elemzi a csapatgazdálkodás, ellátás tapasztalatait, jelenti javaslatait. A HJT előírásainak megfelelően gyűjti és ellenőrzi a szükségleti tervek és elszámolások bizonylatait, részt vesz ezek gépi úton történő feldolgoztatásában.

g) Végrehajtja a hatáskörbe tartozó pénzügyi feladatokat, utókalkulációs árelőellenőrzést hajt végre. Figyelemmel kíséri az áralakulásokat, az árváltozások értékelése céljából árstatisztikát vezet. Ellenőrzi az alárendelt központ raktárak pénzügyi szerveit.

Az elmondottakkal azt a célt kívántam elérni, hogy az MNHF tájékoztatóban foglaltakon túlmenően az ÜEK helyét, szerepét, feladatait illetően a meglévő ismereteket bővítsem. Feltárjam azokat a kedvező feltételeket, amelyek a szervezeti változások következtében szolgálatunkban létrejöttek. Az ÜEK rövid, néhány hónapos fennállása során, a feladatok eredményes végrehajtásával, igazolta törekvéseink helyességét.